

Speciální poradenství

Pramen –Novosad,L.: Poradenství pro osoby se zdravotním a sociálním znevýhodněním.

Praha,Portál 2009

- "Speciální poradenství" definujeme jako komplex poradenských služeb určených specifickým skupinám jedinců, kteří jsou znevýhodněni zdravotně či sociálně, jejichž primární znevýhodnění (nemoc, postižení, porucha, dysfunkce

- mívá dlouhodobý (chronický) či trvalý charakter a jimž hrozí vznik sekundárního handicapu nebo se mohou nacházet ve stavu životní nepohody a sociálního vyloučení.

- Jakýkoli problém znevýhodněného jedince (jenž nemusí přímo souviset se specifickým postižením) je totiž konkrétním postižením umocňován, což komplikuje relevantní pomoc či terapii a akcentuje nutný individuální, mezioborový, komplexní a diferencovaný přístup ke klientovi.

- Klientovo postížení v kontextu s jeho životním "příběhem" vlastně profiluje a orientuje či spoluurčuje formy i metody poskytované pomoci či péče.

- Oborově vychází "speciální poradenství" z poznatků lékařských věd a zdravotnických oborů, etiky, filozofie, aplikované sociologie, sociální patologie, psychologických disciplín, pedagogiky, speciální pedagogiky, kulturní a sociální antropologie, politologie, disability studies, sociální pedagogiky a velkou měrou také z teorie i metod sociální práce.

- Činnost speciálního pedagoga i sociálního pracovníka a sociálního pedagoga, tedy tří odborníků - nezdravotníků, kteří mohou zásadním způsobem ovlivňovat život jedince s postižením,

- se v každém konkrétním případě zpravidla rozvíjí autonomně, avšak dříve nebo později se linie jejich práce či podpůrných aktivit protnou a s ohledem na prospěch klienta i efekt své práce začnou kooperovat.

- V poradenské praxi nemůžeme opomenout ani možnost zvratu v navozeném pozitivním vývoji. Je nutné počítat s možnostmi prohloubení, regrese nebo opakování problémové situace.
- I na to je třeba klienta připravit a zároveň společně s ním pracovat na eliminaci těch faktorů, které by mohly ke zvratu vést.

- Kromě toho jsou i faktory, jež nelze předem odhadnout ani ovlivnit (změněná rodinná nebo sociálně-ekonomická situace, zhoršení zdravotního stavu a soběstačnosti, úraz, vzplanutí nemoci, náhlé úmrtí či odchod pečující osoby apod.) a které musíme řešit až následně, např. formou krizové intervence či jiné psychosociální pomoci nebo adresné sociální služby.

Formy, oblasti a cíle poradenské práce

- Pojem poradenská pomoc a konzultační činnost je v rámci péče o člověka obecně chápán poměrně široce.
- Je to mj. dáno i tím, že rozeznáváme řadu podob i řadu obsahově dílčích či specificky orientovaných vysoce odborných poradenských aktivit s jejich specifickými cíli a prostředky.

- Vztah, vzájemná interakce i komunikace mezi klientem a poradcem jsou základními předpoklady poradenské "terapie", k jejímž prostředkům mj. patří slovo, rozhovor, gestika, mimika, mlčení, úprava a multifaktoriální "ladění" (např. barvy, vůně, předměty denní potřeby, umělecké artefakty, osvětlení, zvuková "kulisa") prostředí, situační kontext i výcvik pracovníka a motivace klienta.

- **Souhrnně lze konstatovat, že poradenskou terapií může být každá, z hlediska cíle a objektu působení specifická forma "léčby mluvením a spolubytím" nebo výstižněji léčby nasloucháním a mluvením.**

Formy poradenské pomoci

- Rozlišují se např.
následující formy
poradenské pomoci:

- Vedení, informování (*guidance*). Má charakter osvětový, výchovný a podpůrný, snaží se poskytnout informace a další vstupy potřebné pro to, aby klient dokázal sám řešit svou situaci; je často orientované na větší skupinu klientů (např. práce se školní třídou, s výchovnou skupinou, specifickou komunitou).

- Poradenství v užším smyslu.
- Vede klienta (i skupinu klientů) k hlubšímu náhledu na jeho problém, příčiny a možnosti řešení tohoto problému; má výrazně interaktivní, u psychologického poradenství i prožitkový charakter.

- Předpokládá obousměrnou komunikaci, individuální diagnostiku, terapeutickou intervenci. Vyžaduje vyšší kvalifikaci a klade si vyšší cíle v oblasti dosažení "dobré změny" v klientově situaci, i jeho adaptaci, chování a prožívání.

- V psychologické oblasti se blíží psychoterapii, za rozlišovací znak se někdy považuje to, že poradenství pomáhá řešit problémy psychicky zdravých lidí, kdežto psychoterapie působí v oblasti duševní nemoci nebo tam, kde je ohroženo duševní zdraví klienta.

- Specifickou podobou je např. doprovázení, jež pomáhá klientovi přijmout a nést situaci, která je objektivně nezměnitelná (např. umírání, odchod blízké osoby, ztráta nějaké funkční schopnosti), ale jejíž subjektivní prožívání lze ovlivnit.

- Konzultační činnost. Představuje odbornou poradu poskytovanou jinému odborníkovi v rámci péče o klienta.

- souhrnně můžeme říci, že rozmanité způsoby poradenské pomoci jsou:

- **a) formou podpory**, která pomoc či podpůrné aktivity zahajuje a zprostředkovává, tj. občan se obrací na pracovníka - "poradce", když se ocitá v obtížné situaci a neví, jak ji řešit, nebo sice má konkrétnější představu, jak svoji situaci řešit

- tedy např. ví, kterou sociální službu či pedagogickou péči by potřeboval, ale není schopen se orientovat v kompetencích jednotlivých institucí a vyžadovaných administrativně-byrokratických či posuzovacích a rozhodovacích činnostech, proto přesně nezná optimální postup vedoucí k získání pomoci - např. určité sociální služby nebo vzdělávací příležitosti;

- **b) propojujícím prvkem**, to znamená, že spojují či integrují jednotlivé kroky (etapy) řešení klientovy svízelné situace, pomáhají mu při volbě možných řešení, provázejí ho delší dobu a podporují jej při osamostatňování i při obnově nebo navazování pozitivních sociálních vztahů.

Oblasti poradenské činnosti

- lékařské poradenství - vztahuje se na specifika určitého onemocnění a život s ním i na úpravu životního stylu či životosprávy klienta;

- **psychologické poradenství a psychoterapie**, jež jsme charakterizovali v souvislosti s psychologickou rehabilitací; jejich specifickými formami mohou být např. partnerské poradenství a rodinná terapie, zaměřené na kritické situace v partnerských vztazích, klima v rodině, manželské a mezilidské vztahy; nebo krizová intervence

- představuje psychologickou, psychiatrickou, ale i sociální pomoc člověku v krizi, resp. akutním momentu kritické či mimořádně tíživé životní situace;

- pedagogicko-psychologické poradenství - týká se např. komplexní problematiky špatného školního prospěchu, vývojových poruch učení atd., s ním bývá spojeno studijní a profesní poradenství (otázky volby studijního oboru a zvládnutí obtíží se studiem spojených); výchovné poradenství (výchovné problémy, poruchy chování, hodnotový systém atd.);

- speciálně-pedagogické poradenství zaměřené na zabezpečení ucelené výchovy a vzdělávání pro děti a mládež s jakýmkoli typem zdravotního postižení či znevýhodnění

- profesně-kariérové poradenství - orientuje se na volbu vhodného zaměstnání s ohledem na možnosti a nadání jedince i s přihlédnutím k situaci na trhu pracovních příležitostí; a poradenství v nezaměstnanosti - týká se aktivizace nezaměstnaných jedinců, organizování kurzů a porady v oblasti rekvalifikace;

- sociálně-právní poradenství - vztahuje se na sociální zabezpečení, bydlení, orientaci v systému sociální politiky, zaměstnávání, občanskou agendu atd.; sociální poradenství v rámci sociální práce zahrnuje dvě úrovně poradenské pomoci:

- základní sociální poradenství,
které je integrální součástí všech
druhů sociálních služeb
definovaných *zákonem o sociálních
službách*,

- odborné sociální poradenství, zahrnující občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobenými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně--právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory.

- "technicko-kompenzační" poradenství - sem patří zejména doporučení a úprava ortopedických nebo kompenzačních pomůcek pro osoby s tělesným, smyslovým či komunikačním postižením, bezbariérové úpravy vnějšího i vnitřního prostředí (interiéry veřejných budov, bytů, provozoven), řešení přístupnosti dopravy aj.;

- pastorační činnost - poskytnutí duchovní pomoci člověku v nesnázích na bázi křesťanské etiky či jiné legitimní vírouky;

- resocializační poradenství,
kurátorská činnost - pomoc lidem
propuštěným z výkonu trestu
odnětí svobody, ústavního
ochranného léčení apod.;

- mediace - nestranná pomoc při dosažení dohody či smíru mezi lidmi (např. poškozený versus viník, pachatel; žadatel versus odpůrce) mimosoudní cestou.

- Z uvedeného přehledu vyplývá, že každá poradenská činnost se rozvíjí zdánlivě autonomně, avšak má společný základ s dalšími poradenskými aktivitami a terapeutickými směry či oblastmi, s nimiž kooperuje.

- Nejinak je tomu i u poradenství speciálního, které v přehledu záměrně chybí, neboť jeho rámec se dotýká v podstatě všech zde uvedených typů nebo směrů poradenské pomoci.

- Je to pochopitelné, neboť problém života se zdravotním postižením se dotýká osobnostního, etického, sociálního, vzdělanostního, právního, ekonomického, zdravotního a mnoha dalších aspektů statusu každého jedince, a jako takový se tento problém musí komplexně vnímat, akceptovat a následně i řešit.

Cíle poradenské práce

- Roviny cílů poradenské práce se v praxi prolínají, přesto je lze rámcově rozlišit do tří kategorií:

- 1. V nejobecnější základní rovině je cílem poradenské služby dosažení klientova zdraví v interakci se sociálním prostředím - společenstvím, v němž žije.
- Pojem zdraví jsme charakterizovali podle definice WHO jako "stav úplného tělesného, duševního a sociálního blaha (pohody) člověka".

- 2. V rovině speciálních cílů jde o dosažení žádoucí změny v sociálním prostředí klienta.
- Taková změna by měla předejít ohrožení pokud možno harmonického vývoje individua nebo by měla napomoci dosavadní nepříznivý vývoj zastavit a navodit situaci příznivější.

- K těmto účelům užíváme řadu postupů a metod - rozhovor i různé formy neverbální komunikace, přímá opatření ve prospěch klienta, věcná a organizační opatření, zprostředkování návazné péče apod

- Lidé, tedy klienti i je-jich okolí, a lidé, kteří se jakkoli znevýhodněnými osobami (klienty) zabývají, poměrně snadno přijímají "to nové" (zjištění, názory, návrhy, postupy atd.), avšak velmi obtížně se zbavují "toho starého", sice již překonaného či zkresleného, ale zažitého.

- To "nové" má být předloženo, doporučeno co nejpřijatelnějším způsobem, zevrubně vysvětleno a doplněno upozorněním, že úspěch, dobrý výsledek není zcela jistý, neboť jde o hledání - o určitý pokus a cestu, jejíž "šťastný" konec závisí na mnoha subjektivních i objektivních okolnostech.

- Nicméně každý takový "pokus" musí být dobře připraven, měl by být uvážení a kvalitně zabezpečený.

- 3. V rovině individuálních cílů máme již na mysli konkrétní opatření, která se týkají daného případu - klienta - v jeho specifické situaci a osobní dimenzi

- Může jít např. o změnu jeho chování, posílení adaptability, zlepšení psycho-sociálních dovedností, podporu klientových kompetencí a samostatnosti, využití dosud "skrytých" možností.
- Tato opatření vycházejí z analýzy klientovy situace i z působnosti poradce, jehož invence, psychosociální tvořivost, flexibilita a schopnost rozumné improvizace jsou zárukou kvality poradenské činnosti.

- Do všech tří cílových rovin současně patří také prevence. Prevencí, která patří k fundamentálním úkolům jak "speciálního poradenství", tak sociální práce nebo speciální a sociální pedagogiky jako takové, rozumíme předcházení vzniku, rozvoji a prohlubování či šíření problémů a situací ohrožujících občana nebo (i) společnost.

- V praxi užíváme a rozlišujeme prevenci primárni, sekundárni a terciárni.

- **PRIMÁRNÍ PREVENCE.** - většinou se pojímá jako strategie nepřímá, která je necíleně orientovaná na celou společnost, její instituce a občany.
- Spočívá převážně v optimalizaci životních podmínek, zvláště sociálních, ale i materiál-ních, v péči o náležité fungování všech prosociálních aktivit, které vedou k vhodné socializaci jedinců a pozitivnímu rozvoji společnosti jako celku složeného z mnoha vrstev a činitelů.

- Primární prevenci můžeme definovat také jako opatření obecně přispívající k podpoře psychického a sociálního zdraví.
- Za primární prevenci můžeme považovat i osvětově-informační kampaně a působení na jedince nebo malé sociální skupiny v souvislosti s jejich specifickými problémy.

- Významnou součástí - v tomto případě již cílené, adresnější - primární pre-vence je podchycení sociálních problémů, tj. depistážní činnost.
- Depistážní činnost, vyhledávání klientů v terénu, je možno cíleně a v masovějším měřítku provádět v určitých oblastech, často v souvislosti se studiem některého konkrétního sociálního jevu.

- Depistážní činnost by měla být prováděna systematicky, na základě řádné přípravy, reagující na demografickou strukturu obyvatelstva a četnost i typologii sociálních rizik a problémů v daném regionu.

- SEKUNDÁRNÍ PREVENCE je chápána jako přímá strategie orientovaná na rizikové jedince a skupiny, u nichž se mohou nepříznivé situace, problémy nebo sociálně patologické jevy reálně projevit :

- v důsledku zdravotního postižení, sociokulturních či komunikačních bariér i poruch sociálních procesů (např. procesy individualizační, socializační, emancipační) a sociálních institutů (rodina, škola, referenční skupina, komunita atd.)
- nebo se již tyto problémy projevují.

- Jsou to zejména někteří lidé s postižením, mladí lidé odcházející z ústavní výchovy, členové rodin s nízkou sociokulturní úrovní, děti a mladiství trávící svůj volný čas bez smysluplné náplně, členové skupin vyznačujících se negativistickým a agresivním přístupem k okolí, experimentátoři s drogami, lidé hrající na hracích automatech, bezdomovci, propuštění z ústavních zařízení (s nařízenou ochrannou léčbou) nebo výkonu trestu odnětí svobody a další.

- V rámci sekundární prevence je nutné co nejčasnější rozpoznání latentních rizik, odchylek, poruch (např. vývojových nebo vztahových), onemocnění i jiných potíží, nejlépe již ve stadiu vzniku problému, ohrožení či v předchorobí.

- TERCIÁRNÍ PREVENCE je koncipována jako přímá preventivní strategie zacílená na předcházení recidivě (opakování problému) nebo regresi a prohlubování sociální dezintegrace lidí, kteří vykazují poruchy sociálních procesů a sociálních institutů projevující se negativním chováním.

- Také se zaměřuje na diskriminaci či intoleranci ohrožené skupiny, které i přes veškerou snahu žijí v izolaci a psychosociální nepohodě.
- Je určitou nadstavbou sekundární prevence.

- Adekvátními kroky a metodami má již postiženého jedince ochránit před zhoršením stavu, před tím, aby se základní problém prohluboval a komplikoval, popř. opakoval.
- Jde o to, aby se negativní či nepříznivý jev nebo onemocnění nestaly chronickými a nepřerostly v trvalý handicap, nebo aby se stávající znevýhodnění ještě neumocňovalo, zesilovalo a rozvíjelo.

- *Prevence v pomáhajících profesích souvisí i se znalostí a ovlivňováním formativního vlivu prostředí.*
- *V této souvislosti hovoříme o:*

- **MAKROPROSTŘEDÍ** - celospolečenské vztahy a podmínky, které přímo i zprostředkovaně formují osobnost člověka a globálně ovlivňují jeho chování a sociální fungování;

- MEZOPROSTŘEDÍ - podněty, tradice, zvyky apod. určující vazbu jedince na určitou lokalitu, aglomeraci a případně i komunitu či etnické nebo názorově a hodnotově identické společenství;

- MIKROPROSTŘEDÍ - malé sociální skupiny (rodina, vrstevnické nebo profesní či zájmové skupiny, školní kolektivy), mikroprostředí má nejsilnější formativní vliv na jedince a lze je také nejefektivněji ovlivňovat při řešení problémů a plánování pomoci.

Východiska a základní úkoly "speciálního poradenství"

- Pro začátek je nutné si připomenout základní specifika, s nimiž musí poradenský pracovník ve vztahu k osobám se zdravotním postižením (OZP) počítat:

- široká škála a proměnlivost obtížných životních situací a problémů, přímo i nepřímo souvisejících se zdravotním postižením;

- "pestrost" klientely, k níž patří jak lidé s nejrůznějšími typy či formami zdravotního postižení a lidé s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem, tak pečující rodiny i samotné pečující osoby a též senioři, u nichž se důsledky stárnutí kombinují se zdravotním postižením a případným pozbýváním soběstačnosti

- individuální zkušenosti a rozdílné adaptační schopnosti OZP;
- existující kliše či předpojatosti v postojích vůči OZP, což znesnadňuje mnohá konání ve prospěch těchto občanů;

- určitá danost, nezvratnost individuálních mezí či hranic možností OZP, s níž musíme poradensky pracovat v tom směru, že např. ztrátu zraku či pohyblivosti nelze z objektivních příčin překonat, nicméně pokud je klient s touto daností smířen, přijal ji, je otevřená cesta k využití jeho zbývajícího zjevného i latentního potenciálu.

- Poradenská činnost orientovaná na zdravotně a sociálně znevýhodněnou klientelu musí respektovat a překonávat některé společné rysy, které se u těchto lidí mohou ve zvýšené míře vyskytovat .
- Patří k nim:

- citová a podněťová deprivace, vliv
možného působení frustrace a stresu;
- zkušenostní deficity a nezažitě
kompetence k rozhodování i zacházení s
vlastním životem;
- obtíže při zvládnutí emancipace,
procesu osamostatňování;

- adaptační potíže i nízká důvěra ve vlastní schopnosti a možnosti;
- poruchy sebepojetí, např. zkreslené sebehodnocení nebo ambivalentní vztah k vlastní osobě;
- emocionální labilita, neadekvátní prožívání a sebeprožívání;

- izolovanost, snížená sociabilita, komunikační bariéry, problematická sociální interakce;
- nezkušenost v partnerských a mezilidských vztazích;
- Často nedostatečná motivace, vyplývající z neujasněných nebo nejistých životních perspektiv.

- Jedním z významných negativních faktorů, provázejících zdravotně i sociálně znevýhodněné jedince na cestě životem, je již zmiňovaná stigmatizace.
- Jako sociální stigma označujeme punc něčeho zvláštního, odlišného, nesrozumitelného, často nežádoucího, popř. obavy budícího a celkově se odchylovajícího od normy platné či uznávané v daném referenčním rámci.

- Podcenění těchto faktorů může vést k podnícení rozvoje sekundárního postižení psychického charakteru, jehož zábrana - lépe řečeno zprostředkování odborné diagnózy a terapie - bývá i úkolem sociálního pracovníka či speciálního pedagoga v roli poradce.

- I proto "speciální poradenství" pomáhá lidem s postižením lépe rozumět sobě samým a rizikům i obtížím spojeným s životem více či méně ovlivněným jejich postižením.
- K tomu patří např.:

- uvědomit si předsudky a nekompatibilní či rozdílná očekávání, s nimiž se pravděpodobně mohou setkat;
- vyjít z pasivity či izolace a hledat zdroje podpory v jejich okolí;
- dokázat efektivně sdělovat okolí vlastní pocity a potřeby, žádat o porozumění a případnou pomoc a umět ji přijímat;

- zvyšovat svoji sebedůvěru a dokázat využívat i rozvíjet vlastní možnosti (nadání, schopnosti, dovednosti, znalosti).
- postupně si vytvářet adekvátně pozitivní sebepojetí.

- V praktické rovině by měl poradce např. pomoci klientovi, aby si uvědomil, jak jeho postižení ovlivňuje časovou náročnost běžných činností spojených se studiem nebo zaměstnáním a upravit jejich program, aby klient měl na důležité věci dostatečnou časovou rezervu.

- Podobně pomáhá klientovi poznat a přijmout omezení jeho sil a vyhýbat se nebezpečí, že si na sebe vezme více závazků, než úspěšně zvládne.
- Učí ho organizovat si program nezbytných návštěv u lékaře, umět hájit vlastní práva atd.

- Postižení může být zdrojem somatické bolesti i strachu, úzkosti a psychické nepohody; poradce má klienta "naučit" vhodným zvládacím strategiím atd.

- V oblasti studijní a profesní poradce pomáhá rozvinout a uplatnit klientovi s postižením jeho osobní potenciál (přednosti, kompetence, motivace aj.) potřebný pro studium, profesní přípravu a pracovní uplatnění.
- To zahrnuje např.:

- pomoc klientovi posoudit vlastní zájmy, nadání a dovednosti;
- podpořit klienta v procesu volby studijní a profesní orientace;
- učit klienta nacházet informace o nabídkách zaměstnání a požadavcích na jednotlivé pracovní pozice či profese;
- navodit nebo zprostředkovat speciální opatření vedoucí ke zpřístupnění školy, pracoviště (dopravní, stavební, organizační aj.).

- Poradenskou oporu je třeba poskytovat v této oblasti i těm klientům, kteří již jsou zaměstnání. Především proto, že pracovník s postižením může být vystaven většímu riziku diskriminace a bossingu nebo mobbingu (šikanující, urážlivé, lidskou důstojnost snižující chování a jednání nadřízených nebo kolegů).

- Další nebezpečí představuje i možná ztráta pracovního místa z důvodu např. ekonomických potíží či reorganizace zaměstnavatele .

Specifika nezaměstnanosti lidí s postižením - poradenský kontext:

- Nezaměstnanost je v mnoha podobách (např. cyklická, strukturální, sezonní) běžným sociálním jevem v hospodářsky vyspělých zemích.
- Je dokonce v určité míře nezbytným nástrojem ovlivňování trhu práce v tržní ekonomice.

- Sedm způsobů, kterými může nezaměstnanost negativně působit na psychické zdraví, resp. celkovou kvalitu života člověka bez pracovního uplatnění (upraveno):
- finanční potíže, pokles příjmu a existenční obavy;
- změna společenského chování, omezení sociokulturních kontaktů a zúžení do-savadního sociálního prostředí, redukce kvality interpersonálních kontaktů;

- malý prostor pro rozhodování
(nezaměstnaní mají sice čas, ale nemají prostředky);
- nedostatek příležitostí k využívání a upevňování stávajících schopností i k získávání nových dovedností a zkušeností;
- nárůst ponižujících a stigmatizujících zkušeností;

- pocity úzkosti z budoucnosti nebo selhání;
- emoční nestabilita, neurotické reakce, snížené sebevědomí a redukovaná sebeúcta, poruchy spánku a psychosomatické obtíže.

- Pokud k těmto faktorům přičteme ještě zdravotní postižení, je zřejmé, že je status nezaměstnaného člověka s postižením vážně ohrožen a vyžaduje komplexní řešení.
- Celkový stav takového jedince lze často označit jako existenciální frustraci

- Uchází-li se občan s postížením o zaměstnání, bývá handicapován dvakrát či vícenásobně:

- PRIMÁRNĚ, tedy zdravotním stavem a společenským náhledem na jeho postižení a osobní možnosti (předsudky, předpojatost, neinformovanost);
- SEKUNDÁRNĚ, tedy jeho nedostatky v obvyklých sociálních dovednostech a kompetencích, které se projevují např. v:

- nízkém sebehodnocení a nezvládnutí přiměřené efektivní sebeprezentace (umět "prodat" to, v čem je jedinec dobrý, co umí a dokáže);
- neznalosti potřebných norem chování i norem pracovně a občanskoprávních;

- neschopnosti efektivní komunikace a selhávání ve vypjatých až konfliktních situacích, což brání vzájemnému porozumění či poznávání (např. vyjasnění stanovisek, možností a jiných podstatných skutečností mezi občanem s postižením a jeho momentálním, popř. i potenciálním zaměstnavatelem;
- nedostatečné vědomostní přípravě na vstupní či úvodní pohovor, zájemci často mnoho nevědí o firmě ani o práci/profesi, o kterou se ucházejí;

- přeceňování nebo, naopak podceňování pracovních omezení, která z postižení plynou.
- To je mj. důsledek toho, že se těmto lidem nedostává komplexních informací o jejich zdravotním stavu a jeho prognóze.
- Zde mohou významně pomoci Centra léčebné rehabilitace nebo Ergodiagnostická centra při zjišťování skutečného (zbytkového) pracovního potenciálu a pracovních schopností lidí se zdravotním postižením.

- K podpoře šancí lidí s postižením na adekvátní zaměstnání pracují specializovaní poradci a JOB kluby na úřadech práce i jejich ekvivalenty v podobě svépomocných klientských klubů.
- Jejich cílem je naučit občany, jak hledat, najít, získat a udržet si odpovídající zaměstnání. jde o teoretickou přípravu i praktický výcvik pro dosažení větší samostatnosti, připravenosti, informovanosti a sebejistoty uchazečů o zaměstnání.

- Při výběru studijního či učebního oboru, volbě profesní orientace a hledání zaměstnání mohou zejména mladým lidem pomoci také výchovní poradci na školách i pracovníci pedagogicko-psychologických poraden a speciálně-pedagogických center (o nichž bude pojednáno dále).

- Z hlediska cílových skupin může mít vlastní poradenská činnost formu práce:
- s jednotlivcem (dítětem, dospívajícím, dospělým);
- s rodinou, jejíž člen je postižený;
- s třídou, do níž je nebo má být člověk s postižením integrován;
- s pracovníky, kteří přicházejí s lidmi s postižením pracovně do styku (úředníci, zaměstnavatelé, pracovní terapeuti aj.);
- s kolektivem osob s postižením, svépomocnou skupinou apod.

Konzultační činnost ve "speciálním poradenství"

- Kromě práce s klienty s postižením patří do pracovní "náplně" poradce i činnost konzultační, která zahrnuje např.:

- poskytování konzultací institucím, které potřebují odbornou radu a pomoc v otázkách postižení (úřadům, školám integrujícím postižené, zaměstnavatelům, zařízením sociálních služeb, neziskovým organizacím apod.);

- osvětovou a informační činnost, kampaně ovlivňující veřejné mínění a postoje k postiženým;
- vzdělávání a výcvik dalších pracovníků, jež se zaměřuje mj. na zásady optimálního přístupu a efektivní komunikace s lidmi s postižením.

